



Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem Sancti Thomæ Tomvs ...

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Proceßiones diuinas actus intellectus & voluntatis, schola Theologorum
communitè tradit. c. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

22

2.
Prima ratio
Durand.

in diuinis, quæ prior est, dicitur per intellectum, altera vero, quæ est posterior, dicitur per voluntatem. Id autem probat primum, quia intelligere, & velle sunt actus essentialia communes omnibus personis, nec suapte natura inter se diuersi: processionem autem non sunt essentialia, nec communes, & inter se realiter distinguuntur: ergo processionem non sunt actus intellectus, & voluntatis.

Secunda
ratio.

Deinde, non minus conuenit fecunditas Deo, quam creaturis: creaturæ autem sunt fecundæ proximè per suam naturam secluso intellectu; ergo & Deus ipse: quinimmo ita alijs naturis conuenit, producere filium ut nequaquam illis conueniat per intellectum; ergo Deus fecundus etiam erit, non per intellectum formaliter, sed per naturam & essentiam, ut essentia est. Hanc inferit ipse in primum distinctio. 10. quæst. 2. nu. 5. non rectè colligi ex numero operationum immanentium intellectus scilicet, & voluntatis numerum processionum, sicut contendit B. Thom. deducere in art. 5. supposita tamen numero personarum, rectè probari, non esse plures quam duas processionem; quia una earum necessario debet esse ingenerata: hoc est, à nullo procedens. Durandi sententiam secutus fuit Hieron. Zanchius Hæreticus in libro, quem aliquot ante annos Heydelbergæ de Trinitate conscripsit, 1. par. opusculi lib. 5. cap. vlt. affirmans remeraciam esse illam Theologorum doctrinam, *Filius procedit per intellectum*.

3.
Ariminensis
falsi imponitur
sententia Durandi.

Hanc etiam Durandi opinionem tribuunt aliqui recentiores Greg. Arimi. in primum d. 7. q. 5. art. 2. & d. 10. quæst. 1. & dist. 13. quæst. 1. immerito tamen: his enim in locis solum disputat de principio quo generationis, & probat nullum esse principium quo, præter personam producentem, quam appellat principium quo; quia putat nec ratione in Deo distingui principium quo, ut disputatio 136. videbimus; at ille non negat, processionem verbi esse formaliter intellectiorem, & spiritaliorem spiritus esse actum volendi. Ergo omnia opinione Gregorij, de qua infra fusius differendum est, sententiam Durandi sequenti capite refutemus.

CAPVT II.

Processiones diuinas esse actus intellectus, & voluntatis, Schola Theologorum communiter tradit.

Communis
Scholasticorum
sententia.
S. Thomas.
Caietan.
Recentior.
Canar.
Alexand.
Bonauent.

Contra Durandum merito Scholastici omnes conspirant, & pro viribus cōstantur defendere, processionem diuinam esse operationem intellectus, & voluntatis. Ita docuerunt S. Thom. Caietan. & Recentiores Thomistæ in art. 3. & 5. Canariæ. disputat. vnica in eundem articulum quintum Alexand. de verbi processione 1. par. quæst. 42. m. 2. de processione spiritus sancti, quæst. 43. m. 3. art. 1. Bonauent. de verbi processione in primum distinctio. 27. quæst. 1. de processione spiritus distinctio. 10. per plures quæstiones de vtraque processione eodem modo loquuntur Henricus, quodlibet. 6. quæst. 1. Scotus quodlibet. 2. art. 2. in primum distinctio. 2. p. 1. quæst. 4. quæ est in ordine 7. & distinctio. 27. quæst. 1. & 2. Ricard. in primum distinctio. 1. quæst. 1. Marf. in primum quæst. 6. artic. 1. Gab. in primum distinctio. 7. quæst. 2. art. 1. 2.

Henricus.

Ricard.

Maior.

Gabriel.

Eam tradunt Patres.

& 3. est etiam communis consensus Patrum. Nam ut omittamus eos, qui Filium Dei appellantur monem, aut verbum, sicut Ioannes Euangelista, ex quibus optimum sumemus deinde argumentum: sunt aliqui, qui expressè de filio dicunt, generari à Patre per intellectum, aut ex memoria Patris procedere. Irenæus lib. 2. cap. 48. Basilus homil. in cap. 1. Ioan. August. lib. 5. de Trinitate, cap. 6. 13. & 14. & lib. de cognitione veræ vitæ cap. 14. 16. 17. & 18. Cyrillus lib. 1. in Ioan. cap. 5. Theodoretus lib. 2. ad Græcos, Anselm. in monologio cap. 45. 46. 47. & 48. adde testimonia aliorum Patrum, quos sequenti disputatione cap. 2. referemus.

Sed ex Scriptura tertio hæc sententia contra Durandum perspicuè colligitur. Nam Filius Dei dicitur Patris verbum Ioan. 1. & Ioan. 5. verbum autem non nisi dictione procedit dictio vero non nisi per intellectum; ergo verbi processio est intellectus operatio; quare modus loquendi Durandi in hæresim Alogianorū incidere videtur. Cum enim dicat Filium Dei appropriatione quadam procedere per intellectum, non tamen reuera & actum, quo generatur, esse operationem intellectus appropriatione duntaxat, debet etiam dicere, id, quod procedit, esse verbum, non verè, sed appropriatione quadam, quod falsum esse ostendimus disputatione 142. cap. 2. quamquam Alogiani non solum asserunt, in Deo non esse verbum propriè, ut disputatione 141. dicemus, sed etiam personarum Trinitatem negant; quare in modo loquendi saltem non differt sententia Durandi ab illorum errore. Quomodo autem Spiritus sanctus dicatur amor, vnde colligitur etiam processionem esse voluntatis operationem, videbimus q. 37. art. 1. atque si semel probatum sit filij generationem esse operationem intellectus, nemo dubitabit Spiritus sancti processionem esse operationem voluntatis.

Præterea Durandi opinio ratione etiam refellitur. Primum, quia si esset vera, non possemus rationem aliquam assignare cur potius verbum, quod Spiritus sancti processio esset generatio, ut disputatio 113. patet. Tum etiam non possemus assignare ordinem prioris, & posterioris secundum originem inter personas procedentes: cur, inquam, hæc prius procedat, quam alia; neque quare Spiritus sanctus à filio procedat. Ad hæc, ut ait S. Thom. art. 5. cum processionem in diuinis debet esse operationem spirituales immanentes, & in natura intellectuali nulla alia operatio immanens possit excogitari, quam intellectus & voluntas, frustra processionem diuinam diceremus alias esse operationem. Demum non diceretur pater in filio se ipsum, ut in speculo potius videre, quam Spiritus sanctus, si non conueniret patri peculiaritas intellectus notionalis.

Ex hac doctrina rectè colligunt numerum processionum S. Thom. art. 5. Caietan. & recentiores ibidem Episcopus Canariensis disputat. in eundem articulum 2. p. illius, Henricus loco citato, Alexand. 1. p. quæst. 47. m. 7. ratione 3. Bonauent. in d. 2. quæst. 4. Scotus quæst. illa 7. & quodlibet citato, Gabriel. in d. 10. quæst. 1. & 2. Ricard. & Marf. citatis. Cum enim processio sit operatio immanens intellectus & voluntatis; & hæc sint tantum duæ, ut probatum est; sequitur processionem esse

tantum duas. At hæc ratio certè solum probat, esse tantum duas in specie; hoc est nullam esse, quæ non sit intellectio, aut volitio: sed quare non sint plures numero diuersæ, ita, vt quælibet persona producat aliam; cum habeat intellectum, & voluntatem communem cum alijs, videndum est infra quæst. 41. art. d.

6. *Ad primam Durand.* Iam vero ad argumenta Durandi nullo negotio respondetur; ad prius dico, intelligere & velle posse bifariam considerari, vt sequenti disputatione explicabitur. Primum absolute, & in se, hoc est sine relatione productionis ad terminum productum: deinde addita illi relatione productionis: priori modo sunt actus essentialis, & communes tribus personis; posteriori modo non sunt communes, sed notionalis dicuntur, hoc est propter aliquid, vel aliquarum personarum.

Ad posterius respondeo primum, non quamlibet naturam creatam esse fecundam proximè substantiam suam ad producendum aliam; sed solum corporalem; nam spiritualis, vt Angelus, non est ita fecunda, ob id tamen non est imperfectior. Dico autem corpoream creaturam esse hoc modo fecundam, non quia sit potens generare sine potentia accidentaria sibi addita, hoc enim in cõtrouerfia apud Philosophos est; sed quia aut absolute intellectu & voluntate producit, aut saltem ipsa intellectu & voluntate producit, vt principio proximo non producat aliam substantiam, sed intellectum & voluntatem solum comitante. Hunc ergo modum fecunditatis concedere Deo, imperfectioris esset, cum spiritualibus creaturis ob illarum perfectionem non conueniat: at super est igitur vt fecunditas illi insit ea parte perfectiori, quæ spiritualis creaturæ corporeas excedunt, intellectu nimirum & voluntate, & hæc parte Deus spiritualis creaturas superet, quia ex parte creaturæ infecunda sunt. Et quamuis in Deo voluntas, & intellectus nullo modo suparet naturam, sed sola nostra consideratione ab essentia distinguantur: nihilominus ita Deo tribuimus productionem, vt ea formaliter verè sit intellectio & volitio, licet ab essentia non distinguatur, & facultas producentis sit intellectus & voluntas, quæ nostro modo tantum ab essentia differunt. De ipsa vero potentia generandi, & spirandi copiosius differemus disputatione 164.

DISPUTATIO CXII.

Quales operationes intellectus, & voluntatis sint processionis.

Quid sentiat Henricus, cap. 1.

Opinio Scoti, & aliorum, cap. 2.

Vera sententia, cap. 3.

Respondetur argumentis Scoti, cap. 4.

CAPVT I.

Quid sentiat Henricus.

Henricus quodlib. illo 6. quæst. 1. cum fateatur procedere verbum per operationem intellectus, & spiritum per operationem voluntatis, docet non qualibet operatione, sed quadam peculiari procedere, in cuius rei explicationem notat, in nobis duplicem esse actum intellectus

& voluntatis. Nam intellectus partim est patiens, partim agens: Patiens dicitur comparatus cum simplici notitia, quæ est quasi in determinata, & confusa; agens vero respectu discursus, ad quem simplici illa notitia informatus redditur potens, vt integram & perfectam rei definitionem, & notitiam allequatur. Quando autem discursus, habet quidem cognitionem, quæ est verbum; adhuc tamen informe, quia nondum rei naturam, & definitionem plenè exprescit: Peracto vero discursu & inuenta perfectæ rei definitione, est iam perfectum & plenum verbum. Quam doctrinam sumpsit ex August. 15. de Trinit. cap. 15. Deinde in voluntate distinguit ille duplicem operationem, alteram in actu, respectu cuius voluntas dicitur se habere passiuè, sed metaphorice; quia à bono ipso allecta quodammodo moueri dicitur, & hunc amorem simplicem appellat; quæ quidem operatio respondet priori operationi intellectus; alteram operationem voluntatis dicit esse amorem feruentem, quo fertur voluntas in rem amatam, & in ea quiescit, quem appellat Henricus zelum, aut incendium voluntatis; & hic amor respondet posteriori operationi intellectus.

Eadem ferè proportionem in Deo distinguit duplicem notitiam; quandam vocat essentialem, quæ respondet simplici notitiam, quam primum de rebus habemus, non quia in Deo sit imperfecta, sicut est in nobis: sed quia notitia essentialis in Deo est tantum simplex quædam manifestatio: verbum autem in Deo habet rationem manifestantis, & declarantis id, quod notitia essentialis iam manifestum est; sicut in nobis posterior illa notitia est manifestatio prioris, & idè exprimit verbum. Hac igitur posterior notitia, quæ est veluti expressio, & manifestatio prioris, inquit Henricus, in Deo produci verbum.

Eodem modo quænis amor essentialis in Deo non sit imperfectus, sicut in nobis est prior ille amor, habet tamen solum rationis simplicis amoris, & respondet priori, qui in nobis est; amor autem, quo procedit Spiritus sanctus, est veluti posterior ille noster amor feruens, & mouens in rem dilectam. Concludit demum ex his, verbum in diuinis procedere per actum intellectus notionalis, qui est dicere, non per actum essentialis, qui est intelligere, & Spiritum sanctum per amorem illum feruentem, qui est actus notionalis, non essentialis.

Hanc Henrici sententiam multis refellit Scotus locis citatis superiori disputatione; mihi autem ob has tres rationes præsertim non placet. Prima ratio, non minus intellectus noster & voluntas in priori actu exercent opera vite ab interno principio, quam in posteriori: ergo non minus in priori actu se mouent, & aliquid vi sua in se ipsis producant, quam in posteriori; hoc solum erit discrimen, quod in priori actu pro sua imperfectione imperfectior qualitas producit, in posteriori: cumque in Deo non minus perfectæ sunt operationes essentialis, quam notionalis, ex hac parte nõ repugnabit, per illas procedere personas aliquas.

Secunda ratio, non minus distincta, & perspicua est notitia Dei essentialis, quam notionalis, nec minus feruens, & tendens in rem amatam amor essentialis, quam notionalis; ergo ratio Henrici

August.

Explicit cognitio qua procedit verbum.

Amor quo procedit Spiritus sanctus.

Hæc sententia tribus rationibus impugnatur cum Scoto. Prima.

4.